

Albanië

- ▶ Doorkruis het mysterieuze hoogland tussen Valbonë en Theth
- ▶ Dwaal door de eeuwenoude bazaar van Krujë
- ▶ Duik naar een piratengrot in het onherbergzame Karaburun
- ▶ Ervaar de romantiek van de ambachten in Werelderfgoedstad Gjirokastrë
- ▶ Laat je culinair overrompelen bij Lili in Berat of Green Life Market in Sarandë
- ▶ Ontdek de wilde folklore van het ongebaande binnenland

Inhoud

7	Kaarten en plattegronden	5	85 Rondom Tirana
9	Woord vooraf	86	Krujë
		91	Dajt
1	11 Albanië: een kennismaking	92	Bunk'Art 1
12	Economie	93	Tussen Tirana en Elbasan
15	Politiek en samenleving	96	Elbasan
17	Natuur	98	Durrës
22	Bevolking	104	De Kaap van Rodon
31	Eten en drinken	106	Tips en adressen
2	37 Geschiedenis	6	111 Het noorden
38	De Illyriërs	112	Tussen Tirana en Shkodër
38	De Romeinen en Byzantijnen	116	Shkodër
40	Onder Ottomaans bewind	124	Rondom Shkodër
43	De strijd om onafhankelijkheid	125	Naar de noordelijkste punt
		128	Theth
45	Ahmed Bey Zog en de Tweede Wereldoorlog	133	Van Shkodër naar het oosten
		137	Valbonë
46	Onder de communisten	138	Tussen Valbonë en Kukës
50	Hoopvolle jaren	139	Kukës
		143	Tussen Kukës en Peshkopi
3	53 Kunst en cultuur	144	Peshkopi
54	Literatuur	148	Van Peshkopi naar Burrel en verder
56	Film	152	Historisch mirditë
57	Beeldende kunst	155	Tips en adressen
59	Architectuur		
60	Muziek		
4	63 Tirana		
65	Aan het Skanderbegplein		
73	Verder weg van het plein		
79	Tips en adressen		

Woord vooraf

Al jarenlang zit Albanië in de lift als vakantieland, en dat is niet zo gek. Het is het grondgebied van een van de oudste culturen van Europa, en heeft een heerlijke kustlijn, unieke wetlands en berglandschappen van een buitenaardse schoonheid. Ook betoverende Werelderfgoedsteden, de fantastische keuken en ongelooflijk lieve mensen horen tot de grote verrassingen voor de argeloze toerist.

Albanië is daarnaast een land van contrasten. De geschiedenis van onderdrukking heeft diepe sporen getrokken, ook in sociale structuren en kansen. Veel mensen die na de val van het regime in 1990 niet vertrokken zijn, vervielen in gelatenheid. De rijkdom is slecht verdeeld en dat zie je in het straatbeeld: SUV's en paardenkarren rijden over dezelfde weg.

Het is daarom geen wonder dat buitenlandse toeristen, na een schuchtere snuffelfase, nu als vrienden worden binnengehaald. Ze brengen vrolijkheid en inkomsten. Nieuwe ideeën. En waardering. Waardering voor het Albanese landschap, de traditionele gerechten, exotische gebruiken. Dat maakt Albanese trots. Ze zijn zich meer dan voorheen bewust van hun kostbare natuurlijke en culturele schatten.

De paradox is wel dat het groeiend toerisme de beleving van die schatten soms onder druk zet. Chaotische taferelen, overvraagde voorzieningen, toeristisch chagrijn: dat is wat je momenteel op een aantal pleisterplaatsen ziet, en dat is zonde. Een advies en oproep daarom van de schrijver van dit boek: verdeel je aandacht, focus niet op de highlights; er is meer dan Tirana, Blue Eye en de hippe strandjes van de Riviëra. Zoek het ongebaande binnenland, de verborgen juwelen, de mensen die naar je komt uitzien. Leer een paar woorden Albanees, praat met die mensen. Hun openheid en gastvrijheid zullen straks je mooiste herinneringen zijn.

Yvonne van Osch

Albanië: een kennismaking

Maletë me gurë,
fusha me bar shumë,
aratë me grurë,
më tutje një lumë.

Zo begint het beroemde gedicht 'Fshati Im' (Mijn dorp) van Andon Zako Çajupi (1866-1930), een van de dichters uit de Albanese Renaissance. Een ode aan de bergen en de rotsen, de weelderige bloemenweiden, het water van de rivier die zich ongetemd door de laagvlakte kronkelt, velden vol koren en mais, koel water uit de bron en de vrouwen...

Het gedicht markeert de periode waarin een hernieuwd nationaal Albanees bewustzijn opbloeide, onder andere in de kunst. Toch is de nationale trots al zo oud als Albanië zelf, hoe hartgrondig de Albanezen het lot van hun land ook mogen vervloeken. Kom niet aan Albanië, want dan kom je aan hen.

< Een groepje oudere dames in Durrës. In Albanië is de gezamenlijke
van oudsher sterk.

Klif bij de Kaap van Rodon, waar oeverwaluwen hun nesten maken.

Klimaat

Albanië heeft een mediterraan klimaat, hoewel het weer in de bergen ruig kan zijn. De zomers zijn overal lang en warm. Vooral juli en augustus kunnen zo genadeloos heet zijn dat elke beweging je te veel is en het asfalt aan je banden plakt. De kustgebieden kennen tot wel 300 dagen zonneschijn per jaar en het zeewater is zeker tot oktober warm genoeg om in te zwemmen. Vooral aan het eind van de zomer ontaardt de hitte zich soms in furieuze regen- en onweersbuien, waarbij de temperatuur in korte tijd met wel 10 °C kan zakken.

In de lage kustgebieden zijn de winters mild en nat, soms met perioden van vorst en sneeuw, maar zelden heel koud. Dit is anders in de bergen. Daar kan het kwik zakken tot meer dan 20 graden onder nul. Boven de 1000 tot 1500 m is sneeuw normaal tussen oktober en april. Vooral op de noordelijke hellingen blijven dikke pakken vrij lang liggen. Veel gebieden zouden fantastisch zijn voor wintersport, als de infrastructuur ernaar was, maar de enige twee plaatsen waar op dit moment serieus geskied wordt zijn Pukë, in een uitgedund berggebied tussen Shkodër en Kukës, en Dardhë, een mooi plaatsje bij Korçë, waar de elite in de jaren 20 al op de latten stond. Het winterse sneeuwdek ten spijt zijn overigens ook in Albanië de gevolgen van opwarming waarneembaar in het smelten van de permafrost.

Stranden

Albanië is rijk aan stranden. Buiten het seizoen, zeg maar van oktober tot mei, is het rustig op de meeste plaatsen aan de kust. Tijdens het seizoen vind je de stilste stranden boven de Riviera hier:

1 Tale, tussen de zee en het moerasgebied van Kunë-Vain-Tale, lang zandstrand met bescheiden voorzieningen.

2 Lagune van Patok, strand op smal schiereiland, te bereiken via de SH35, waar je in een klein haventje een bootje kunt nemen naar Restaurant Ishulli. Daar vandaan kun je naar het eilandje.

3 Kaap van Rodon, aan het eind van de weg, die in 2020 gerestaureerd werd, voorbij het schilderachtige Sint-Antoniuskerkje. Het strand loopt door tot vlak bij het kasteel in de punt.

4 SH49, een naamloos maar mooi zandstrand aan het einde van de SH49 net onder het reservaat van Rrushkull, voorbij Qerret en de camperplaats. Er zijn een paar charmante restaurantjes.

5 Portez, 15 km ten noorden van Durrës aan de zuidkant van de Kaap van Pallës. Een geheimtip van de lokale bevolking, schoon strand met kleinschalige voorzieningen, ondiep water.

6 Playa del Este Karpen, 15 km ten zuiden van Durrës, een doorgaans stille en ruime plek. Neem de afslag van de SH4 voorbij Golem naar Qerret en ga over het water rechtsaf.

7 Plazhi i Gjeneralit, bij het puntje 30 km ten zuiden van Durrës, langs een avontuurlijke weg door het bos. Fijn zand met rieten parasols, goede voorzieningen en strak uitzicht.

8 Divjakë, op de landstrook tussen zee en meer, in beschermd natuurgebied dat ternauwernood van massatoerisme werd gered, enorme zandmassa's.

9 Darzez, ten westen van Fier, een ruig en stil strand met een aantal voorzieningen. Ga vanaf de SH94 via Fushë 10 km over een wat ruige weg.

De stilste stranden boven de Riviera

Tirana

Getimmer, getoeter, gebreek. Hoeden, pakken, bloemetjesjurken, hoge hakken. Bouwvallen waarlangs elektriciteitsdraad als ongekamd haar naar beneden hangt, tegen de achtergrond van kapitale torenflats, als de skyline van de toekomst... Op weinig plaatsen zul je zoveel contrast, beweging en tijdelijkheid tegelijk zien als in Tirana. De hoofdstad is in transitie en je zult het weten ook. De mars van gravers en kranen gaat dag en nacht door. Het is de nieuwe tijd die het ingeeft, maar ook een op vooruitgang gerichte politiek, waarvoor premier Rama met de verfkwast het startschot gaf in zijn tijd als burgemeester. Veel kleur van het onstane patchwork van tinten en motieven is verdwenen, maar de geest is gebleven. Een sfeer van opbouw, vernieuwing, en helaas ook verdringing van minder kapitaalkrachtige bewoners, het gentrificatieproces dat we ook in eigen land maar al te goed kennen.

Beschilderd rolluik in de wijk Blloku, een wat verdrietig ogend monument van tijdelijkheid.

In Tirana vind je een hoop permanente stalletjes op straat.

KIOSKEN IN TIRANA

Het zal je opvallen dat er vooral in Tirana ook buiten de officiële markten een hoop permanente stalletjes op straat staan. Er zijn de bescheiden, bijna wat nostalgische gesloten kiosken waar sigaretten, kranten en pakjes kauwgom via kleine luikjes van hand tot hand gaan. Maar daarnaast zie je op steeds meer plaatsen ook toeters

van kramen met spullen die de gemiddelde inwoner van de stad daarvoor waarschijnlijk nooit had gemist. *Wiener Wurst? Warum?*

Niet iedereen is blij met deze nieuwe uitingen van publiekprivate samenwerking. Ze roepen herinneringen op aan de jaren 90, waarin provisorische verkooppunten in de openlucht in een explosie van commerciële vrijheid uitgroeiden tot gebouwen van meerdere verdiepingen. In het nieuwe millennium werd rigoureuus met deze wildgroei afgerekend, maar juist nu stedelijke planning belangrijker is dan ooit, wint de kiosk weer meer terrein. Tirana in de uitverkoop, typeren de critici.

Erion Veliaj, die in 2015 tot burgemeester gekozen werd, erkent dat de kiosken niet het toonbeeld zijn van stedelijke grandeur maar ziet de samenwerking met publiekprivate partners als een noodzakelijk kwaad om de stad verder op te bouwen. Veliaj erfde de bijna onmogelijke taak om uit de door auto's geregeerde stedelijke chaos een duurzame nieuwe orde te scheppen.

Verderop aan de autovrije promenade **Shëtitorja Murat Toptani** waaraan het oude theater lag, vind je een klein restje van het kasteel van Tirana, met aan het oostelijke eind links een groot winkelcentrum en rechts het Albanese parlement. Daarachter, meer naar het zuiden, staat de gigantische **Namazgah-moskee** met vier 50 meter lange witte minaretten. De moskee, die met Turks geld is gefinancierd en na voltooiing de grootste in de Balkan is, moet volgens het stadsbestuur behalve een plaats voor gebed vooral een plaats van ontmoeting worden.

Aan het andere eind van de promenade, waar cafés, bars, ijssalons en restaurants schouder aan schouder staan, vind je de **Nationale Kunstgalerie**. Het museum, dat werd geopend in 1956 en van 2021 tot waarschijnlijk ergens in 2024 gesloten is voor renovatie, toont in een moderne en opvallend

Restauratiewerkzaamheden in de Rruga George W. Bush.

ruime opzet de belangrijkste collectie moderne beeldende kunst in Albanië tot nu toe. Het zwaartepunt van de vaste verzameling ligt op de periode van het communistisch regime, de periode waarin kunstuitingen aan de regels van het socialistisch realisme gebonden waren (zie p. 57). Potige mannen en vrouwen met moersleutels en rieken, mijnwerkers, bouwopzichters, dat waren de iconen van die tijd. Alles wat zweemde naar kritiek werd verworpen en bestraft. Evengoed zijn de kunstenaars ook in dit domein de randen blijven zoeken. Je kunt dit zien in de details. Zoals bij de mijnwerker in het grote stuk van Alush Shima (zie kader p. 67). Een modelarbeider natuurlijk, met handen als kolenschoppen en een kaaklijn als een bijl, maar ook met ogen waarin je poelen ziet van het somberste zwart. Wat denkt hij echt, vraag je je af. Haast iedere kunstenaar balanceerde in die tijd op het koord tussen creativiteit en zelfcensuur, zoals danser en choreograaf Agron Aliaj verwoordt in de film *Biografi* van de Nederlandse Eline Flipse. Zelf haatte hij, zo zei hij, die twee gezichten van de kunst.

> NATIONALE KUNSTGALERIE, Shëtitorja Murat Toptani 2, waarschijnlijk tot in 2024 gesloten, galeriakombetare.gov.al

Sla je vanaf het museum linksaf de brede Bulevardi Dëshmorët e Kombit in, dan zie je, voorbij het kunstwerk *Reja* (de wolk) en sinds kort weer volledig in het zicht, het gebouw waar ooit het fameuze **Dajt Hotel** gevestigd was. In dit gebouw, dat in 1930 door Italiaanse ontwerpers werd opgetrokken

Versiering in de oude stad van Elbasan.

ZOMERDAGFEEST

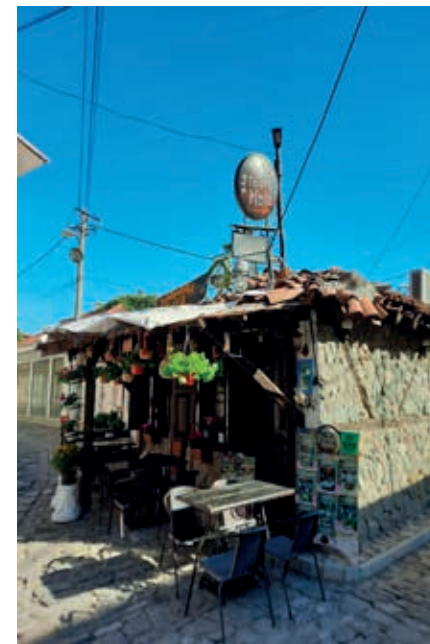
Elk jaar op 14 maart, als de officiële lente nog niet eens begonnen is, wordt in Elbasan het feest gevierd dat Dita i Verës heet, Zomerdag. Het feest komt van een heidense traditie, waarbij de muze van de bergen – de godin van de jacht, de bossen en de natuur – uit haar tempel nabij Shkumbin afdaald naar Elbasan, om het nieuwe leven een zetje te geven. Voor de inwoners van Elbasan is het de gelegenheid een keer flink uit te pakken, met concerten, kinderactiviteiten, verkleedpartijen en het verkopen van thuisgemaakt eten en drinken, zoals de typisch Elbasanese maiskoeken (*bal-lakume Elbasani*) en een lekkere raki. Een gebruik is ook dat jonge mensen in de huwbare leeftijd een *verore* dragen, een armband van twee gevlochten touwtjes in de kleuren rood en wit. Aan het einde van de dag worden de armbandjes in de takken van bomen gehangen om geluk op te vangen in de wind. Tijd voor de liefde! Het in Elbasan begonnen Zomerdagfeest wordt inmiddels ook in vele andere plaatsen gevierd. Het is een nationale feestdag.

450.000 ton per jaar en een fabriek voor de recycling van schroot. Voor reliekenjagers zal een bezoek aan het terrein een hoogtepunt zijn. Vlak bij de ingang, langs de SH7, vind je bovendien de resten van een oud Romeins badhuis, **Ad Quintum**.

ELBASAN

Het waren ook de Romeinen die Elbasan, een grote en toch redelijk rustige stad met weinig hoogbouw, hebben gesticht. Zij bouwden in het gebied dat al eeuwen door de Illyriërs werd bewoond een kasteel op de plek waar twee takken van de handelsroute Via Egnatia samenkwamen (zie p. 100). De muren

van het kasteel, de ommuurde stad, werden verschillende keren verwoest en opnieuw opgetrokken. Het huidige kasteel dateert van de 15de eeuw, de tijd dat sultan Mehmet II regeerde. In Elbasan kwam de zetel van de sanjak, een bestuurlijke eenheid van de Ottomanen. Veel inwoners bekeerden zich tot de islam en ook nu wordt de stad nog gezien als het centrum van de islam in Albanië. In het begin van de 20ste eeuw moet er een bijzondere mix geweest zijn van moslims, orthodoxen, Sefardische Joden en Vlachen (zie kader p. 25). Naar verluidt kwam de Britse correspondent David Bouchier in 1911 ogen tekort toen hij in Elbasan de vrolijke optocht van godsdiensten, culturen en ambachten zag.

Taverna Kala, vlak bij de ingang van de oude stad.

De oude stad

De bus uit Tirana stopt niet ver van de centrale rotonde waar de Bulevardi Qemal Stafa als hoofdstraat grofweg van oost naar west doorheen gaat. Langs deze hoofdstraat ligt de zuidelijke muur van de oude stad. Binnen de muren, waar de oude huizen elk geluidje lijken op te zuigen, bevindt zich onder andere de 15de-eeuwse **Koningsmoskee** (Xhamia e Mbretit), een van de oudste moskeeën van het land. Opvallend is de techniek van *clausonage*, het opsluiten van metselkeien in vierkantjes van baksteen, wat een typisch stijlkenmerk was van middeleeuwse orthodoxe kerken. Zo te zien lieten de Ottomanen zich door lokale tradities inspireren.

Een bijzonder heiligdom is ook de oosters-orthodoxe **Mariakerk**, een stukje verderop in een beschut hofje bij een school. Priester Nikollë Marku is vaak zelf aanwezig, samen met zijn vrouw, en leidt je ondanks ouderdom en ziekte graag nog rond. De bouw van de kerk startte in 1486. Onufri beschilderde in zijn tijd de muren, maar een brand legde in de 19de eeuw het hele bouwwerk in de as. De kerk werd in steen herbouwd. Voor de voltooiing in 1833 werkten naar men zegt 40 ambachtsslui tien jaar lang aan de iconostase. De catacomben bleven al die tijd intact. De gaten voor de beluchting van dit ondergronds gangenstelsel waar vele heiligen begraven werden, kun je zien bij het trappetje naar de iconostase.

Het zuidoosten

Fluturoj dhe shtërg' i fundit, madhështor, me shpirt të gjorë
Dyke shkuar që me-natë sipër malesh me dëborë...
Iku rënd'e i përmallshmë, dhe me sqep të ti të fortë
Zotëriut q'i la folezën i trokiti mun në portë...

Dit is de eerste strofe van het gedicht Mbarim Vjeshte (Het einde van de herfst) van Lasgush Poradeci. Het verhaalt, in het dialect van de streek, over het wegvliegen van de ooievaar, de laatste van het jaar, majesteitelijk, langs de besneeuwde toppen van de bergen, bij het krieken van de ochtend. Over hoe alles verdort en inslaapt in het barre land, totdat...

Al snap je de woorden niet, je voelt de sfeer van afscheid in dit gedicht, van weemoed, tederheid, verzoening, en boven alles van een groot ontzag voor de natuur. Precies de sfeer die je zou kunnen herkennen als je door dit deel van Albanië reist. Korçë is de enige grote stad en Pogradec komt op, verder domineert kleinsteedse kalmte en het geheimzinnig vibberen van verre tijden.

< De beeldbepalende orthodoxe kathedraal van Korçë.

Watertaxi bij Tushemisht op het spiegelgladde Meer van Ohrid.

het meer wilt eten, de ohridforel, is het handig dit 's morgens te laten weten. Nog iets ten westen van Tushemisht ligt het weelderige en ook wat kitscherige park **Drilon**, waar ondergrondse bronnen opwellen en je bootjes kunt huren. Restaurant Vila Art, in dit park, was het vroegere zomerhuis van de familie Hoxha. De omgeving werd ook gebruikt als locatie voor de film *Zonja nga Qyteti* (De dame uit de stad, 1976), een comedy van Kinostudio, de propagandafabriek van de communisten. De film vertelt het verhaal van een niet al te elegante vrouw met stadse fratsen, die zich na enig verzet overgeeft aan de charmes van het pure leven op het land. De film is integraal op YouTube te zien en je staat er versteld van hoe vrolijk en opgeruimd alles oogt, ook al waren de donkerste jaren van het regime in aantocht.

Vorbij Tushemisht, enkele kilometers over de grens met Noord-Macedonië, kom je via een flinke parkeerplaats binnen de muren van het grote orthodoxe **klooster van Sveti Naum**. De heilig verklaarde naamgever, die in de 9de eeuw geboren werd, leefde bij het Meer van Ohrid, dat toen behoorde tot het Bulgaarse Rijk. Hij werkte aan het vertalen van de Bijbel in het oud-Slavisch en had met de ontwikkeling van het cyrillische schrift en het literatuuronderwijs een grote rol in het versterken van de Bulgaarse identiteit. In 905 stichtte hij het klooster, waar hij nu begraven ligt in het prachtige kerkje dat het hart van het complex vormt en dat van onder tot boven met donker

Het orthodoxe klooster van Sveti Naum, net over de grens met Noord-Macedonië aan het Meer van Ohrid.

geworden fresco's is bedekt. Volgens de legende kun je zijn hartslag nog horen als je een oor op het graf legt. De tuin rond het klooster is een geliefde locatie voor het maken van bruidsfoto's – ook vanwege de vele pauwen, die overigens niet bekendstaan om hun zonnige humeurkje.

Het complex wordt druk bezocht door (Nederlandse) toeristen die met de boot op dagtocht zijn uit Ohrid. Je kunt bij het klooster ook een bootje huren om rond te roeien in de bronnen. Het opwellende water staat in contact met het nabijgelegen Prespameer, dat in een deel van de watertoevoer aan het Meer van Ohrid voorziet.

Dichter bij de grens, en bereikbaar vanaf het klooster van Sveti Naum via een mooi pad langs de heuvel, ligt een lieflijk orthodox kerkje gewijd aan Sveti Athanasie Veliki.

KORÇË

Korçë is de belangrijkste plaats van zuidoostelijk Albanië en een geweldige basis voor excursies, zeker als je in de zomer reist. De stad is vanwege zijn ligging tussen de bergen op zo'n 850 m boven zeeniveau lekker koel en op korte afstand van prachtige plaatsen als Voskopojë, outdoorparadijs Dardhë en het verstilte Prespameer met zijn wonderlijke eilandje Mali Grad. In de wintermaanden zijn veel straten en pleinen mooi verlicht en komt de stad als centrum voor **wintersport** tot leven.

Het zuidwesten

Het zuidwesten van Albanië heeft alle ingrediënten voor een complete vakantie. Mangrovebos en kroeskoppelikanen in Divjakë, de betoverende stad van duizend ramen Berat, het kleurige Fier, het verlaten Olympia. Vlorë, waar het verkeer als olie door de stoplichtloze straten stroomt, Gjirokastër met zijn stille kasteel en straten vol boetiekjes en het Bijbelse landschap in militair gebied dat Orikom heet. Daar voorbij begint toeristisch Albanië, de Riviëra, met zijn parasolstranden, jetski's en poepsjieke appartementen aan zee. De commercie heeft hier de laatste jaren genadeloos toegeslagen, er is aan de kust haast geen plaats meer onbebouwd. Jammer... maar geen reden er niet heen te gaan – al was het maar voor de sensationele SH8 die je helemaal naar Butrint brengt, een van de rijkste schatkamers van Europese geschiedenis en cultuur, waar je je ongestoord door de eeuwen beweegt.

Vrouw met bidketting in meditatie, in Dukat-Fshat.

Visvangconstructie in de verbindingsstroom tussen meer en zee.

DIVJAKË-KARAVASTA

Aan de kust ter hoogte van de stad Lushnjë ligt een ecologische parel, het nationaal park Divjakë-Karavasta. Het is een uniek moerasgebied met zeedennen en mangrovebos, die samen met de lagune het broedgebied en winterverblijf vormen van rond de 90 soorten vogels. De Lagune van Karavasta wordt van de zee gescheiden door brede stroken strand en drassige eilandjes. Hoofdbewoners zijn de voor ons exotische kroeskoppelikanen, waarvan het aantal in dit park naar schatting 5% vertegenwoordigt van de totale populatie in Europa. Alleen al deze pelikanen eten dagelijks zo'n 1,5 kg vis. Het parkmanagement doet zijn best de stand op peil te houden met een verantwoord visbeleid, waarbij slechts enkele tientallen lokale vissers een vergunning krijgen. Zij maken gebruik van de traditionele *dajlan* of *rezi*, een constructie die de vissen bij het uitstromende tij tegenhoudt met in de grond staande pijpen, en aan vangst met netten die met een hefboom neergelaten en opgehaald worden.

De smaak van pionieren

Een ontspannen manier om het park en de omgeving te verkennen is per fiets. Goede fietsen kun je huren bij Guesthouse Mia in **Divjakë**. De weg naar het park zal hier vandaan niet moeilijk te vinden zijn: je gaat 1,5 km in rechte lijn naar het westen. Net voor je het bos in rijdt over een kleine brug, bij Restaurant Argenti, is een parkeerplaats waar je ook het opstap-punt vindt voor begeleide boot- en wandeltochten. Tref je hier niemand aan, ga dan 600 m verder, als je wilt over een houten plankier, tot het officiële informatiepunt van het nationale park. De boot is voor maximaal 5 personen en de tocht duurt ongeveer een half uur. Je vaart over het ondiepe water

van de lagune waar de pelikanen op een eilandje nestelen, broeden en hun jongen grootbrengen.

> FIETSVERHUUR, Guesthouse Mia, Rruga Dituria, Divjakë

Achter het informatiepunt staat een hoge uitkijktoren vanwaar je een indruk krijgt van het moerasgebied. De weg gaat verder door het bos, met een aantal bescheiden voorzieningen aan weerszijden, soms ook verscholen in het groen, zoals het ruige Te Taku waar je op scheve stoelen in het zand in een wolk van houtskoolrook de heerlijkste gegrilde vis eet.

Hoewel ooit het bizarre plan geleefd heeft om in dit ecologisch unieke en ook zo kwetsbare gebied een resort te bouwen voor niet minder dan 18.000 gasten, is massaal toerisme in het park tot nu toe uitgebleven. Dat het op sommige plekken misschien wat rommelig oogt, heeft te maken met de bouwkoorts die hier uitbrak in de jaren 90, nadat het regime gevallen was. Veel Albanezen hebben zich destijds in dit gebied stukjes grond toegeëigend en zijn gaan bouwen. Pas rond 2015 greep de lokale overheid in. Sommige bewoners kregen een vergunning, andere moesten verdwijnen. Van de verdwenen bewoners zijn veel bouwsels nog lang blijven staan, wat de smaak van pionieren en lichte anarchie verklaart die hier, hoewel er de laatste jaren nieuwe gebouwen zijn verrezen, lang heeft rondgewaard en nog steeds niet helemaal verdwenen is.

Het enige iets grotere hotel is Divjakë Resort, dat rond 2018 is opgeknapt maar toch alweer enigszins verlopen lijkt. Achter het resort loopt een mooie houten loopbrug over het strand en het water naar een klein zandeiland (**Ishull Divjakë**) dat in de zomer erg gezellig is. In het plaatsje Divjakë zelf is weinig te beleven, afgezien van de mensen die je op de mooie, parkachtige promenade kunt zien flaneren.

Lushnjë

Lushnjë markeert de noordoostkant van de Myzeqevlakte, die wel de graanschuur van Albanië wordt genoemd. Gek genoeg bestond deze regio tot eind jaren 40 nog voornamelijk uit moeras en overloopgebied, wat in die tijd tot veel seizoensmigratie leidde. Onder de communisten werd het land voor het eerst succesvol drooggelegd. Naast landbouw levert de vlakte aan de olie-industrie. Opmerkelijk is het grote aandeel orthodoxe gelovigen in dit gebied, mogelijk vanwege de migratielink met noorderlijker streken. Het historisch belang van Lushnjë is dat hier in 1920 besprekingen gehouden werden, waarbij Tirana als hoofdstad werd aangewezen en het congres het startschot gaf voor een slag bij Vlorë, die uiteindelijk het terugtrekken van de Italiaanse troepen tot gevolg had. In het gebouw waar het congres plaatsvond, naast het stadspark, vind je nu het Historisch Museum, dat vrijwel geheel is gewijd aan de patriottische strijd voor een vrij Albanië.

Het **Romeinse theater** is een van de best bewaard gebleven gebouwen. Het was berekend op een groot publiek, dat naar status werd ingedeeld, en het vormde het centrum van een geavanceerd stedelijk complex waartoe ook het **forum** behoorde. Dit forum, een plein voor handel in goederen en ideeën, werd gebouwd op de resten van een Griekse markt. Bij de opgravingen werden hier beelden gevonden van onder anderen keizer Augustus en zijn vrouw Livia. Je kunt ze zien in het museum op de site, dat waardevolle extra informatie geeft.

Onderdeel van het grote complex is onder meer een heiligdom waar geofferd werd aan **Asklepios**, de mythologische Griekse god van geneeskunde en genezing die wij terugzien in ons symbool van de esculaap. Je kunt je de gezondheidsproblemen voorstellen die in dit gebied met zoveel stilstaand water konden ontstaan. De vele muggen zouden best een reden kunnen zijn geweest voor de uittocht van de bewoners in de 7de eeuw. Of ze op deze vijand hadden gerekend is de vraag. Op een van de zes poorten in de stadsmuur, de **Leeuwenpoort**, is een afbeelding gehouwen van een leeuw die een stier aanvalt. Vreemd genoeg is niet de leeuw maar de stier het symbool van Butrint, zoals te zien is op bewaard gebleven munten. De grote steen met de beeltenis van de strijd tussen beide dieren is overigens op een lagere plek in de poort teruggeplaatst omdat een kleinere ingang beter te controleren was. Voor de watervoorziening legden de Romeinen aquaducten aan die bronwater over de Vrinavlake naar Butrint brachten. Sommige van de constructies die hiervoor nodig waren, zijn nog te zien bij de grote basiliek. Deze basiliek werd in de 5de eeuw gebouwd en in de middeleeuwen herbouwd. Hele delen van het casco staan nog overeind. Niet ver van de basiliek staat de **doopkapel**, die in zijn tijd een van de grootste was. De vloer heeft een fantastisch mozaïek vol symboliek van geloof en eeuwig terugkerend leven. Het is verborgen onder plastic en zand, maar in het museum kun je er foto's van zien. In de 1ste eeuw n.Chr. breidde de stad zich uit tot naar de andere kant van het Vivarikanaal. Rijk geworden inwoners van Butrint lieten grote villa's bouwen langs de oevers. Een daarvan kun je per boot bezoeken. Van een andere liggen de resten aan de zuidkant van het schiereiland. De villa, gebouwd rond een binnenplaats, is in verschillende fasen uitgebreid tot een paleis, bekend als het Triconch Paleis.

Vanaf de 7de eeuw werd de vesting Butrint vooral als verdedigingswerk gebruikt door achtereenvolgende heersers. In 1386 kochten de Venetianen het schiereiland samen met Korfoe. Zij bouwden onder meer de toren die de ingang van de site markeert. Aan de andere kant van het kanaal vanaf deze plek ligt het **Venetiaanse Kasteel**, een driehoekige structuur met kolossale, taps toelopende muren en twee torens met schietgaten. Je kunt met

Deel van het oude centrum van Butrint waar aan Asklepios, de god van de geneeskunde, geofferd werd.

een draadpunt naar de overkant om het kasteel te bezoeken, maar vanaf het terras van het gebouw waarin het museum is gevestigd, kun je het ook heel goed bekijken. Het uitzicht dat je hier hebt over de vlakte, het kanaal en het kasteel is net een Italiaans schilderij, een plaatje.

Op een klein eilandje in de monding van het Vivarikanaal ligt ook een van de vele kastelen van Ali Pasja Tepelenë, de 18de-eeuwse gouverneur van Albanië en Epirus.

Het park Butrint

Behalve het complete, met diverse soorten groen omlijste lusthof van bouwwerken uit vele eeuwen, is ook de natuur rond Butrint een verrassing. De archeologische site is deel van een nationaal park, dat 95 km² beslaat en maar liefst 1200 plant- en diersoorten zou herbergen. De moerassen vormen het leefgebied van onder meer de zilverreiger, wulp, plevier en tureluur. In de bossen heb je de marter, wezel, vos, otter, zwijn, jakhals en in de winter ook de wolf. Wie veel geluk heeft zou daarnaast voor de kust de tuimelaar of gestreepte dolfin kunnen zien.

Zeegrassen in de zoutwatermeren aan de kust leveren voedsel voor enorme mosselbanken en restaurants, zoals het gerenommeerde Mussel House, aan het Meer van Butrint net ten noorden van **Ksamil**, waar de Straat van Korfoe het smalst is. Voor je rust zou je deze plaats overigens het beste geheel kunnen mijden, door over de SH98 of SH97 te gaan. De stranden